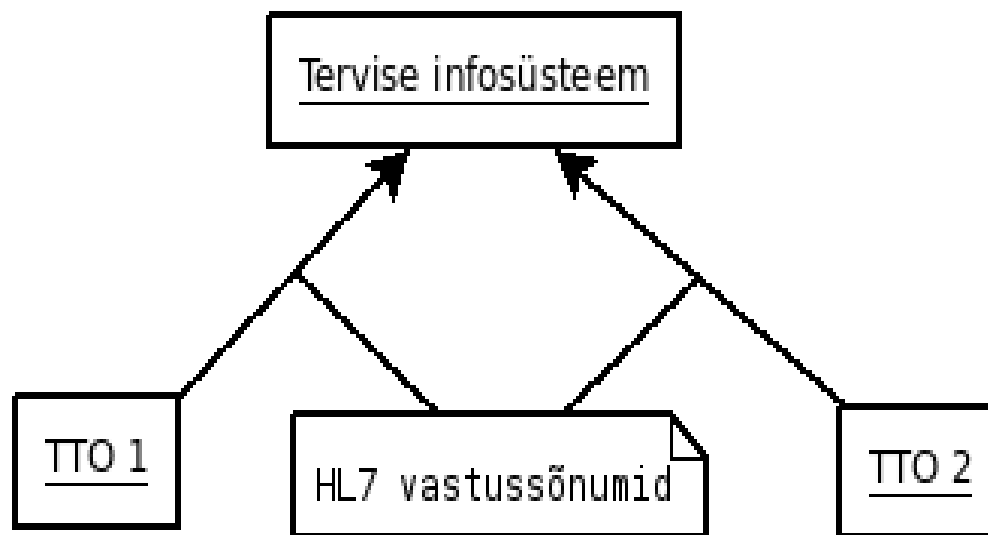

HL7-põhine laborivastuste edastamise standard

Vahur Vaiksaar
31. oktoober 2011
Tartu

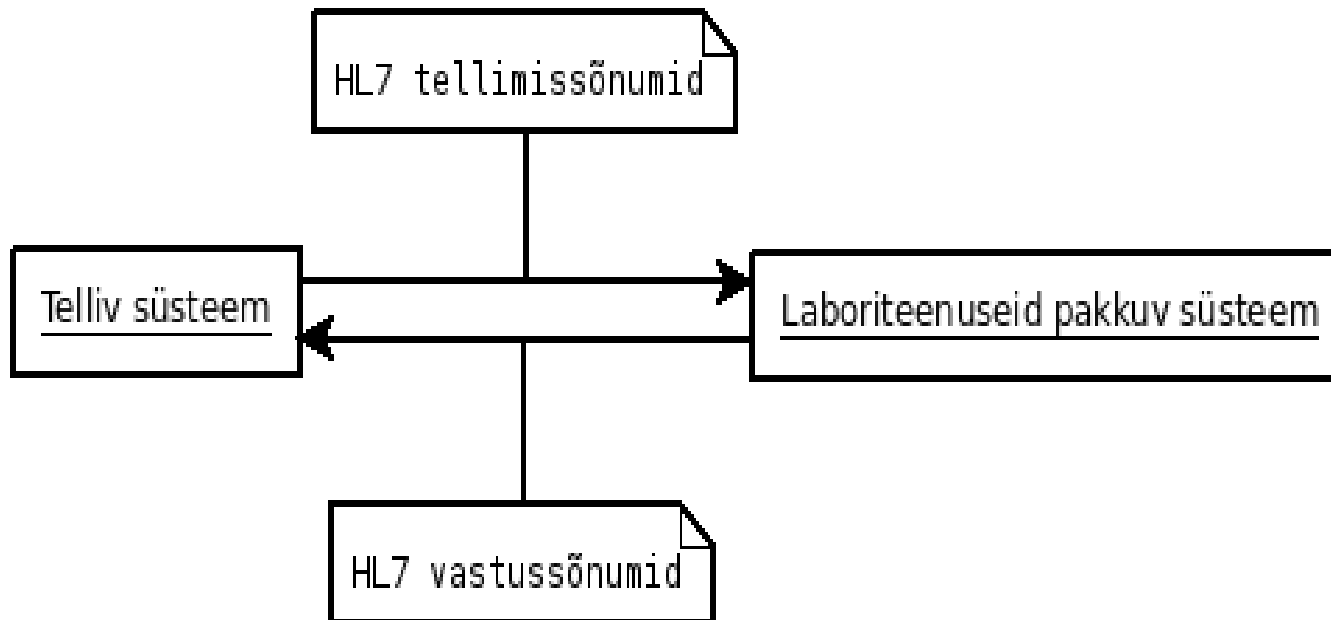
Eesmärk

- Tekitada HL7-põhine standard, mille alusel saaksid tervishoiuteenuste osutajad (TTOd) saata Tervise infosüsteemile (TISile) isikustatud laborivastuseid.

Eesmärk (2)

- Tekitada HL7-põhine standard, mille alusel saaksid laboriteenuseid tellivad ja laboriteenuseid pakuvad süsteemid omavahel liidestuda.

HL7

- HL7 (*Health Level Seven*) on standard, mille alusel saavad meditsiinivaldkonna süsteemid omavahel andmeid vahetada.
- Muuhulgas standardiseerib HL7 ka labori domeeni – tellimisega ja laborivastuste edastamisega seotud andmevahetuse.
- HL7 standardit arendatakse kahes erinevas harus: v2.x ja v3. Käesolev standard baseerub HL7 versioonil 3, konkreetsemalt 2006. a. septembri-hääletuse versioonil.

Milleks eTellimuse spetsifikatsioon kui on HL7?

- HL7 standard on liiga üldine, et seda otse andmevahetuses rakendada.
- ETellimuse spetsifikatsioon piirab ja täpsustab HL7 standardi kasutamist mõistlikule alamhulgale.

Millest standard koosneb?

- Mudeli tutvustus
  - Kirjeldab üldised mõisted, mille abil andmevahetuse sisust ja tähendusest rääkida.
    - Kes andmeid vahetavad.
    - Millistest osadest koosneb tellimus.
- Ülesandepüstitus
  - Ülevaade funktsionaalsest skoobist.
    - Loetelu erinevate osapoolte vahelisest andmevahetusvajadusest.

Millest standard koosneb? (2)

- HL7 v3 kasutamine
  - Üldised põhimõtted
    - HL7 tellimuse mudeli kitsendused
    - Kasutatavad interaktsioonid
  - Identifikaatorid ja koodid
    - Üldised põhimõtted identifikaatorite ja koodide edastamisel
    - Erinevat tüüpi objektide kodeerimine sõnumites
  - Tellimuse struktuuri esitamise üldised põhimõtted tellimise- ja vastussõnumites
  - Tellimuse erinevate objektide olekud sõnumites
  - Andmete esitamine konkeetsetes sõnumites.

Millest standard koosneb? (3)

- Vastuste edastamine TISi
- Näidissõnumid, mis tutvustavad erinevaid ülesandepüstituse osas kirjeldatud kasutussituatsioone.
- Telliv näidisrakendus
  - Lihtne programm, mis võimaldab koostada valideeruvaid tellimissõnumeid.
  - Abiks tellivate süsteemide arendamisel.

Süsteemid ja organisatsioonid

- Laboriteenuseid vajavad ja pakuvad organisatsioonid ja nende allüksused (mõlemad kokku: asutused).
- Andmevahetuses esindavad asutusi süsteemid.
- Üks süsteem võib esindada mitut asutust, iga andmevahetusvõimelist asutust esindab vähemalt üks süsteem.
- Süsteemile sõnumi saatmiseks kasutatakse mingit transpordimeetodit.
  - Kuidas ja millist täpselt on konkreetse süsteemi teostuse asjaolud ja pole eTellimuse teema.

Tellimuse mudel

- Tellimus on komplekt tellitud analüüsides, proovinõudest materjaliga ja administratiivsest infost (patsient, telliv isik, telliv asutus, maksja asutus, teenusepakkuja, leping, juhtum).
- Igal süsteemil on tellimuste osas oma arvepidamine. ETellimuse abil vahetatakse andmeid ühist huvi pakkuvate tellimuste (või nende alamhulkade) kohta.

Tellimuse päis

- ETellimus toetab mudelit, kus ühe tellimuse raames võib tellida analüüse rohkem kui ühest proovinõust (materjalist).
- Seetõttu läheb vaja tellimust identifitseerivat objekti, mis seoks administratiivse info, tellitud analüüsid ja proovinõud üheks terviklikuks tellimuseks.

Tellitud analüüs

- Tellitud analüüs on identifitseeritud seos tellimuse päise ja analüüsikirjelduse (teenusekirjeldus, analüüsi tüüp, teenuse tüüp) vahel.
- Tellitud analüüsiga võivad olla seotud (sama tellimuse päise) proovinõu (või mitu) ja/või vastus.
- Tellitud analüüsil on tellija ning tellimise aeg.
- Tellitud analüüsil on prioriteet.

Tellitud analüüs (2)

- Tellitud analüüs võib olla komponendiks ühele või mitmele teisele (grupeerivale) tellitud analüüsile.
- Tellitud analüüs võib omada seoseid teistele (sama tellimuse päise) tellitud analüüsidele, millede vastustest selle analüüsi vastust on plaanis (formaalselt või mitteformaalselt) tuletada.

Proovinõu

- Proovinõu on identifitseeritav komplekt füüsilisest proovinõust ning selles sisalduvast materjalist.
- Proovinõuga on seotud tellitud analüüsid, mis mõõdeti konkreetselt sellest proovinõust ning need, mida kavatsetakse sellest veel mõõta.
- Proovinõu kohta võib teada olla materjali võtmise aeg ja võtja ning teenust pakkuvas süsteemis registreerimise aeg ja registreerija.

Proovinõu (2)

- Tütarprouinõu on selline prouinõu, mille teenust pakkuv süsteem tekitab tehnoloogilistel põhjustel töö käigus. ETellimuse kontekstis on tütarprouinõud teenusepakkuja siseasi.
- Proovinõu on seotud täpselt ühe tellimuse päisega ja seda teise tellimuse päise külge ümber või täiendavalt siduda ei saa.

Vastus

- Vastus on komplekt mingit tüüpi väärtusest (või selle puudumisest), ühikust, interpretatsioonidest (sh referentsvahemikest) ning umbkaudsest kvalitatiivsest interpretatsioonikoodist.
- Vastusel võib olla allikas (süsteem või inimene, kes vastuse sai), kinnitaja ja sisestaja ning vastavad ajad.
- Vastus on alati seotud tellitud analüüsiga.
- Vastus võib viidata ühele või mitmele teisele vastusele, millest see vastus tuletatud on.
- Vastus võib grupeerida teisi vastuseid.
- Vastus võib viidata tühistatud vastusele, mida see vastus asendab.

Interpretatsioonivahemikud

- Interpretatsioonivahemik on paar (vahemik) väärtustest või üksik väärtus (ülemine või alumine piir), kus väärtus(t)e andmetüüp on sama, mis analüüsitulemusel, mille kohta interpretatsioonivahemik rakendub.
- Interpretatsioonivahemikul on kood, mis määrab, kuidas seda tõlgendada.
- Referentsväärtused on sellised interpretatsioonivahemikud, mis väljendavad vastuse normaalsust.
- Interpretatsioonivahemik võib väljendada ka nt abnormaalsust jt asjaolusid.

Interpretatsioonivahemikud (2)

- Interpretatsioonivahemikuga võib olla seotud üks või mitu tingimust, mille korral see vahemik on rakendatav (nt patsiendi soo, vanuse vm parameetri väärtus on mingis konkreetsetes vahemikus või omab mingit konkreetset väärtust).

Analüüsikirjeldus

- Analüüsikirjeldus (teenusekirjeldus, teenuse tüüp) on süsteemisisene teadmine mingit tüüpi teenuse osutamise asjaoludest.
  - Millist materjali on vaja, millised on komponentanalüüsid, arvutuslikud sõltuvused, interpretatsioonid, vastuse tüüp, ühik jne.
- Igal süsteemil on enamasti omad sisemised analüüsikirjeldused.
- Andmevahetuses kasutavad süsteemid ühist/jagatud koodistikku.

Sisendparameeter

- Sisendparameeter on tellitud analüüs, mille vastuse annab kaasa tellija (telliv süsteem).
- Teenusepakkuja vajab sisendparameetreid teatud arvutuste tegemiseks.
- Sisendparameetreid on kaheksa: patsiendipõhised ja proovinõu(materjali)põhised.

Ülesandepüstitus

- Telliv süsteem -> teenust osutav süsteem
  - Uue tellimuse tekitamine
  - Juurde tellimine
  - Proovinõude lisamine
  - Sisendparameetri lisamine
  - Sisendparameetri tühistamine
  - Tellitud analüüsi ümber sidumine
  - Proovinõu andmete täiendamine
  - Tellitud analüüsi tellimise katkestamine
  - Märkuse lisamine
  - Proovinõu vöotkoodi üle kleepimine

Ülesandepüstitus (2)

- Teenust osutav süsteem -> telliv süsteem
  - Proovinõu registreerimine
  - Proovinõu lisamine
  - Proovinõu hävitamine
  - Proovinõu vöötkoodi üle kleepimine
  - Tellimuse muutmine
  - Tellitud analüüsi ümber sidumine

Ülesandepüstitus (3)

- Teenust osutav süsteem -> vastuseid kuulav süsteem
  - Kinnitatud vastuste edastamine
  - Kinnitatud vastuste muutmine
  - Mittelõplike vastuste edastamine

Ülesandepüstitusest

- Ülesandepüstitus kirjeldab ära praktikas sageli esinevad kasutusjuhud, mis võivad labori tellimuste ja vastuste kommunikatsioonis ette tulla.
- Konkreetne eTellimuse spetsifikatsiooni realiseeriv süsteem võib toetada vastava rolli toimingutest ainult sobivat alamosa.
  - Näiteks teenust osutav süsteem toetab ainult esialgse tellimuse edastamist, edaspidised muudatused kommuniqueeritakse vajadusel kanaliväliselt.

Identifikaatorid ja koodid

- ETellimuse sõnumites on vaja kasutada mitmeid identifikaatoreid ja koode.
- Identifikaatorid esitatakse HL7 sõnumites II (*Instance Identifier*) andmetüübiga.
- Kodeeritud andmed esitatakse HL7 sõnumites CD (*Concept Descriptor*) andmetüübiga.

II andmetüüp

- Atribuudi *root* väärtus identifitseerib globaalselt unikaalselt mingi asja või objekti nimeruumi (identifikaatori tüübi, koodistiku)
- Atribuut *extension* määrab selle asja või objekti identifikaatori selles nimeruumis.
- Objekti või asja identifitseerib globaalselt unikaalselt *root* ja *extension* paar.
- Globaalselt unikaalne nimeruum esitatakse sobiva OIDina.

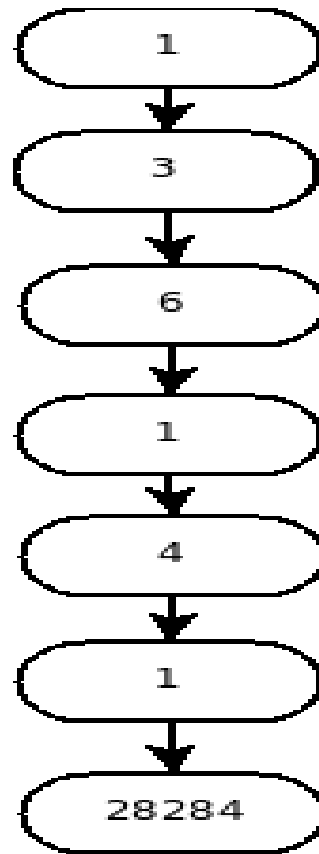
CD andmetüüp

- CD on viide mingile mõistele, mis on mingis kodeerimissüsteemis kirjeldatud.
- CD andmetüüp esitatakse XML-elemendina, millel on eTellimuse seisukohalt järgmised olulised *code*, *codeSystem*, *codeSystemName* ja *displayName* ning 0..* alamelementi *translation* mõiste esitamiseks alternatiivsetes koodistikes.
  - *code* – kood kodeerimissüsteemis *codeSystem*
  - *codeSystem* – globaalselt unikaalne kodeerimissüsteemi nimi, esitatakse eTellimuse kontekstis sobiva OIDina.

OID

- Nimi tuletatud mõistest *Object Identifier*.
- Identifikaatorite haldamine põhineb puustruktuuril: leidub globaalne OI Dide puu, kus igale tipule on omistatud mingi arv ning konkreetse tipu OID saadakse juurtipust kuni selle tipuni arve sümboliga '.' ühendades.
- OI Dide puust jagatakse asutustele välja konkreetseid alamharusid.
- Iga asutus saab endale väljastatud alamharust omakorda erinevatele objektidele OI De väljastada.

E-Tervise Sihtasutuse OID

Sõnumite identifikaatorid

- Andmevahetuses on sõnumid identifitseeritud.
- Igal sõnumil on üks identifikaator, mille annab välja sõnumit koostav süsteem.
- Iga sõnumeid koostav süsteem peab omama OIDI enda poolt väljastatavate sõnumite identifikaatorite nimeruumi jaoks.
- Liidestuvate osapooled peavad vastavad OIIDid kokku leppima.

Süsteemide identifikaatorid

- Iga HL7 sõnumi päises tuleb identifitseerida sihtsüsteemi ja sõnumit saatvat süsteemi.
- Vastussõnumis võivad meditsiiniseadmed või (allhankijana) allhankija organisatsiooni esindav teenust osutav süsteem esineda teostaja ja kinnitaja osalustes.
- Lihtsamal juhul pole meditsiinitoimingute süsteem-tüüpi osalusi vaja eksponeerida.
- Liidestuvad osapooled peavad vastavad OIDid kokku leppima.

Isikute identifikaatorid

- Patsiendi identifitseerimine.
- Erinevates tegevustes (tellimuse tellija, tellitud analüüsi tellija, teostaja, kinnitaja, materjali koguja jne) osalevate mõlema suhtluse osapoole töötajate identifitseerimine.
- Olemasolevad OIDid.
  - EV isikukood
  - Välisriigi isiku koodi vanem-OID
  - Tundmatu isiku koodi vanem-OID
  - EV tervishoiutöötaja kood

Asutuste identifikaatorid

- Tellimis- ja vastussõnumis on vaja kommunikeerida erinevates tegevustes osalevate isikute ja süsteemide poolt esindatavaid asutusi.
- Olemasolevad OIDid
  - Asutuse äriregistrikood
  - Terviseametis registreeritud TTOd

Tellimuse päise identifikaatorid

- Igal tellival ja teenust pakkuval süsteemil on enda nägemus tellimustest ning seega enda sisemine tellimuse päiste üle arvepidamine.
- Igal suhtluse osapolel on OID enda sisemiste tellimuse päiste nimeruumi globaalseks identifitseerimiseks.
- Suhtluse osapooled peavad vastavad OIDid kokku leppima.

Tellitud analüüside identifikaatorid

- Sama, mis tellimuse päiste korral, osapooled peavad vastavad OIDid kokku leppima.

Proovinõude identifikaatorid

- Proovinõud identifitseerib sellele kleebitud vöotkood.
- Vöotkoodid on kõik ühest nimeruumist
  - Seetõttu peavad omavahel suhtlevad osapooled vöotkoodide kasutusskeemi ja väljaandmist koordineerima.
- Vöotkoodide nimeruum esitatakse pseudo-**OID**ina „Barcode“.

Analüüsikirjelduste kodeerimine

- Analüüsikirjeldusi on vaja nii tellimis- kui ka vastussõnumis kodeerida tellitud analüüside juures, tellimissõnumis sisendparameetrite juures ning tellitud analüüsi vastuste interpretatsiooni rakenduvuse tingimustes.
- ETellimus näeb ette ELMÜ LOINC koodistiku kasutamise.
  - Praktikas ei kata see hetkel ära kõiki tellimisprotsessis kasutatavaid teenusepakkuja-spetsiifilisi tellimispaneele (grupeerivaid kompleksanalüüse).
  - Vastavalt vajadusele lisatakse need ELMÜ LOINC koodistikku.

Hinnakirjakoodide ja hindade esitamine

- ETellimuse mõttes on hinnakirjakoodid alternatiivsed analüüsikoodistikud.
- Erilise omadusena võib hinnakirjakoodide esitamisel väljendada koodi kordsust.
- ETellimuse raames esitatakse tellitud analüüside hinnad vajadusel alternatiivse analüüsikoodistiku koodidena. Alternatiivsel koodistikul on fikseeritult pseudo-OID 'PRICE'.

Materjali- ja proovinõu tüübid

- ETellimus näeb ette ELMÜ vastavate koodistike kasutamise.

Vastuste kodeerimine

- Võimalusel kasutame kodeeritud vastuste esitamiseks Snomedi koodistikku.
- Need kodeeritud vastusega analüüside osas, mille vastuseid pole võimalik Snomedis esitada, peavad osapooled eraldi kokku leppima.
- Kui vastuseid kuulaval süsteemil pole vaja kodeeritud vastuseid masintöödelda, võib ta neid tekstiliselt käsitleda.